

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การทำงานของนักกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักสามท่านซึ่งมีประสบการณ์ทำงานมา 5 ปีขึ้นไปและเคยทำงานทั้งในรูปแบบโรงพยาบาล โรงเรียน เฉพาะความพิการ และศูนย์การศึกษาพิเศษ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้ให้ข้อมูลหลักสามท่าน คือ โรงเรียนสำหรับเด็กพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำเขต ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด โดยมีระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 6 เดือน การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มจากการถอดเทปแบบคำต่อคำและวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาของ Heidegger (1962) ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาสามารถสรุปประเด็นสำคัญของประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาของผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้พร้อมในการทำงานในสถานศึกษา ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก และมีเนื้อหาย่อยในแต่ละประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง คือ การเรียนรู้วิธีการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา แบ่งเป็นการเรียนรู้สภาพแวดล้อมทางการศึกษา การปรับเปลี่ยนวิธีการให้บริการและการสรรหาทรัพยากรที่จำเป็นในการให้บริการ

โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้ใช้กระบวนการทางกิจกรรมบำบัด เป็นเครื่องมือในการให้บริการกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา ใช้สื่อการรักษาแบบการวิเคราะห์และสังเคราะห์กิจกรรมและการใช้สิ่งแวดล้อมที่ไม่ใช่มนุษย์ และปรับเปลี่ยนวิธีการบำบัดโดยการนำผู้รับบริการหลายคนมาบำบัดในเวลาเดียวกัน เพื่อรับมือกับผู้รับบริการที่มาก จัดเวลาการบำบัดตามคาบเรียนในสถานศึกษา และสรรหาทรัพยากรโดยการประยุกต์สื่อง่าย ๆ มาใช้ ประเด็นที่สอง คือ บทบาทการเป็นนักกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา หมายถึง บทบาทหน้าที่การทำงานของนักกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษา คือ “เป็นทั้งครูและนักกิจกรรมบำบัด:ครูกิจกรรมบำบัด” ซึ่งการทำหน้าที่ในแต่ละบทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นไปตามระเบียบข้อกำหนดและการมอบหมายจากสถานศึกษา และผู้ให้ข้อมูลหลักยังได้แสดงพฤติกรรมความเป็นนักวิชาชีพในการทำงานในสถานศึกษา เช่น ทักษะการสื่อสาร

การทำงานของผู้ให้ข้อมูลหลักยังอธิบายได้ด้วยกรอบแนวคิดการทำกิจกรรมการดำเนินชีวิตจากปัจจัยส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อม (Person Environment Occupational Performance Model) ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง สภาพแวดล้อมในการทำงาน วิธีการทำงานของผู้ให้ข้อมูลหลัก และบทบาทการทำงาน

จากผลการวิจัยนี้ อาจนำประสบการณ์การทำงานของผู้ให้ข้อมูลหลักมาใช้อบรมแก่นักศึกษา กิจกรรมบำบัด และองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถนำวิธีการให้บริการกิจกรรมบำบัดในสถานศึกษาของผู้ให้ข้อมูลหลักมาช่วยเตรียมความพร้อมนักกิจกรรมบำบัดในการทำงานได้อย่างเหมาะสมต่อไป

This research was a qualitative study using the phenomenological approach to study working experiences of three occupational therapists who worked in the Bureau of Special Education. These three participants had at least 5 years of experiences and used to work as occupational therapists in hospital settings, special education schools, and the center for special education. The in-depth interviews and observations were employed to explore working experiences of these three participants who presently worked as occupational therapists in educational settings: the school for mental retardation, the region center for special education and the province center for special education. The period of data collection was 6 months and all data which obtained from the data collection process were analyzed using content analysis methods based on Heideggerian phenomenological theory.

The results showed that all three participants used the self-learning strategy to help them learn and develop their ways of working as occupational therapists in the educational settings. Two self-learning strategies included learning how to provide occupational therapy services in the school based context and learning how to play the occupational therapist roles in the educational settings. With the purpose of learning how to provide occupational therapy services, all participants found out that they had to use occupational therapy process as a tools for working as well as they had to use the learning teaching process and non-human environment as a media for practice. Activity analysis and synthesis, time-management in delivery services, and using non-human environment were applied. They created intervention equipments from simple materials and adapted their own resources. When these participants had to learn how to play their roles as occupational therapists in educational settings, they had to play both roles as a "teacher" and an "occupational therapist". The joining together of both roles was the significant theme that emerged from this study in which revealed the work of these three participants. They did their jobs depending on the requirements from their working environment. That meant, these participants had to do various jobs while they worked as the "teacher-occupational therapist" in the education system. In addition, they show the professional behaviors in their work such as communications skill.

The Person-Environment Occupational Performance Model was used to explain working experiences of these participants to understand the relationships among their working environment, their working performance, and their occupational roles. This study helped increased more understanding on how occupational therapists worked in the educational settings and how they practiced in the education systems. Moreover, the results could be useful for the school of occupational therapy in applying the knowledge gained from this study to teach their students about the working experiences of occupational therapists in school settings. The organization for special education could apply the results of this study about the occupational therapy service delivery to help their occupational therapy staff increased their readiness to work in the educational settings.